

SANOMALEHTIYLIOPISTO

Digitalisaation vaikutukset ihmisen elämään

Sanomalehtiyliopisto on opintomuoto, jonka avoin yliopisto järjestää yhteistyössä Pohjalaisen, Ilkan ja Vaasan yliopiston kanssa. **Opintojakso:** Digitalisaation vaikutukset ihmisen elämään **Koodi:** TITE1150

Laajuus: 5 op **Sisältö:** Opintojakso tutustuttaa opiskelijan digitalisaation vaikutuksiin yhteiskuntaan, työelämään ja ihmisten arkeen. Opintojaksolla käsitellään digitalisaatiota ja sen vaikutuksia eri näkökulmista,

kuten esimerkiksi robotisatiota, digitaalista viestintää ja kyberturvallisuutta. **Osaamistavoite:** Opintojakson suoritettuaan opiskelija tuntee digitalisaation käsitteen ja osaa arvioida digitalisaation vaikutusta yhteiskuntaan.

Suoritustapa: Etätehtävä, joka on palautettava sähköpostitse tentaattorille timo.mantere@uva.fi viimeistään 30.11.2015. **Oppimateriaali:** – Sanomalehtiyliopiston artikkelit (Pohjalainen ja Ilkka) 5.10., 12.10.,

19.10., 26.10. ja 2.11. – Seppo Kangaspunta (2015): Näkökulmia digitaaliseen maailmaan. TEM-analyysseja 63/2015. Työ- ja elinkeinoministeriö. – Lakkala, Harri, Timo Raini, Jari Jussila, Hannu Kärkkäinen, Olli Pirttilä, Marko Sepänen & Tero Peltola (2015). Teollisuusyrityksen digipolku. Katsaus digitalisaatioon teollisuusyritysten näkökulmasta. Tekes 2015.

Arviointi: 1–5, hyllytt. **Vastuuhenkilö:** Timo Mantere. **Lisätiedot kursista:** Opiskelijapalvelut p. 029 449 8190, e-mail: avoinyo@uva.fi. Tarkat kurssitiedot: <http://www.uva.fi/fi/sites/open/opintotarjonta/sanomalehtiyliopisto/> **Ilmoittautuminen:** <https://uva.ilpa.oodi.fi/ilpa/> **Hinta:** 65 €

Voiko Suomea johtaa?

Tuottavuusloikkaa ei saada aikaiseksi hallituksen mahtikäskyllä, sanoo tohtorikoulutettava Jouko Suvanto Vaasan yliopistosta

Hallitus ohjaa Suomea mutu-tuntumalla ja mielikuvien varassa. Tämä johtuu siitä, että viiden miljoonan asukkaan yhteiskunta on niin monimutkainen ja yhteen kietoutunut, että kukaan ei voi täysin hahmottaa sen toimintaa. Kompleksisuusajattelua tuntevan on vaikea päätyä mihinkään muuhun lopputulokseen.

JARMO PANULA **VAASA** Jouko Suvantoa kuunnellessa tulee lohduton olo. Hänen puheidensa perusteella suomalaisen yhteiskunta ei toimi, eikä se voikaan toimia. Suvanto kertoo lainaavansa suuria ajattelijoita, muun muassa Russel Ackoffia ja C. West Churchmania. Heidän ajatustensa pohjalta yhteiskuntien voidaan nähdä olevan niin monimutkaisia järjestelmiä, että niiden johtaminen hallitusveitosesti on täysin mahdotonta. Esimerkiksi sote-uudistuksen kaltaisia suuria yhteiskunnallisia muutoksia suunniteltaessa ei yksinkertaisesti kyetä ottamaan huomioon kaikkia yhteiskunnan muuttujia. Tämä on kompleksisuusajattelua. Sen parissa Suvanto kirjoittaa parhaillaan väitöskirjaansa. Suvanto nostaa esimerkiksi Sipilän hallituksen tavoitteeksi asettaman viiden prosentin tuottavuusloikan. –Meillä ei ole mitään mahdollisuuksia ennakoita, mitä tekeillä olevista muutoksista seuraa. Yhteiskunta on niin monimutkainen kokonaisuus, että siitä ei voi rakentaa edes simuloitavissa olevaa mallia. Miten sitä sitten voitaisiin tällaisilla mahtikäskyillä ohjata?

Kun jokin asia on ihmiselle liian vaikea hahmottaa, hän alkaa yksinkertaistaa, selittää Suvanto. –Yhteiskunnan kaltaisissa kompleksisissa järjestelmissä syy-seuraussuhteet ovat heikkoja tai salattuja. Kun emme hahmota kaikkia näitä suhteita, ra-

Jouko Suvanto ■ Tohtorikoulutettava Vaasan yliopiston tieto- ja tietoliikennetekniikan laitoksella ■ Kauppätieteiden maisteri, ekonomii, sähköinsinööri ■ Kirjoittaa väitöskirjaa suurten sosioekonomisten järjestelmien kehittämisestä tarkasteltuna kompleksisuusajattelun kautta

kennamme mielikuvan todellisuudesta omassa päässämme. –Sitten kun näiden mielikuvien varassa ryhdytään ohjaamaan yhteiskuntaa, tulee sutta ja sekunda. Päätöksenteko on epätäydellisen tiedon varassa. Kompleksisuusajatteluun ja systeemiteoriaan nojaten hallituksen johtamalla yhteiskunnalla ei siis ole edes mahdollisuuksia toimia. Mikä ratkaisuksi? Päätöksiä pitäisi tehdä enemmän paikallisesti, vastaa Suvanto. –Kun miettii, mistä kaikista asioista valtio ja ministeriöt lähtävät ohjeita alaspäin paikallistasolle, 90 prosenttia tästä viestinnästä voitaisiin unohtaa.

Sote-uudistus on Suvannon mukaan hyvä esimerkki uudistuksesta, josta pitäisi päättää enemmän paikallisesti. Uudistuksen toimiva toteuttaminen hallituksen ohjaamana on Suvannon mielestä mahdoton ajatus. –Asiaan liittyy kuntauudistus, hallinnon uudistaminen, informaatiojärjestelmien uudistaminen... –En näe muuta vaihtoehtoa kuin sen, että annetaan alan työpaikoilla työskenteleville ihmisille mahdollisuus keksiä, miten asioita voisi tehdä paremmin. Pitäisi pyrkiä saamaan olemassa olevat yksiköt toimivaan paremmin. Aikuiskasvatustieteen professori Yrjö Engeströmin ajatuksen mukaan alhaisilla tasoilla työtä tekevien pitäisi antaa kehittää työpaikkansa toimintatapoja itse. Kun ihminen tuntee hallit-

Paikallisen päätöksenteon mallimaa on Jouko Suvannon mukaan Sveitsi. –Maa on kaikilla mahdollisilla mittareilla erinomaisesti menestynyt, Suvanto sanoo. KUVA: TOMI KOSONEN

Sveitsissä päätöksenteko osataan pitää oikealla, paikallisella tasolla. Ei esimerkiksi kauppohen aukioloajoista tarvitse päättää valtiollisesti. Jouko Suvanto

vansa omaa työtään ja pystyy vaikuttamaan siihen, työstä tulee mielekstä.

Valtion hallitusvetoinen johtaminen on syvässä suomalaisessa kulttuurissa ja kulttuurit muuttuvat hitaasti. Suvanto myöntää, että länsimaissa ei tulla näkemään elinaikanamme valtiota, jota ei johdettaisi ylhäältä alaspäin. Toimivia esimerkkejä paikallisesta päättämisestä kuitenkin löytyy. Sveitsin valtion sisällä toimii

26 kantonia, joista jokaisella on oma parlamenttinsa, perustuslakinsa ja lainsäädäntöelimensä. Jokaisessa kantonissa päätetään itsenäisesti esimerkiksi alueen terveydenhuollosta ja verotuksesta. –Sveitsin kantonikulttuuri on vuosisatoja vanha. Jokaisesta vähänkin tärkeämmästä päätöksestä äänestetään alueellisesti.

–Sveitsissä päätöksenteko osataan pitää oikealla, paikallisella tasolla. Ei esimerkiksi kauppohen aukioloajoista tarvitse päättää valtiollisesti. Päätösvallan pitäminen korkeilla tasoilla vain monimutkaistaa asioita. **Okei, maailma** on liian monimutkainen paikka ihmisen hahmotettavaksi. Jouko Suvanto lä-

hettää lopuksi lisää lohduttomia terveisiä. –Digitaalisella aikakaudella yhteyksien ja riippuvuuk-sien määrä kasvaa entisestään. Se tarkoittaa sitä, että maailma tulee koko ajan kompleksisemmaksi ja vaikeammaksi ennakoita. –Voimme odottaa jatkuvasti odottamatonta.

Professori: Sote-uudistusta tehty ilman hoitajia

Lähidemokratian puolesta puhuva professori Pirkko Vartiainen on viime vuosina ollut mukana kehittä-mässä muun muassa val-tionhallinnon johtamista ja visioinut tulevaisuuden kuntia asiantuntijajörh-mässä. Sote-uudistuksen suunnittelimisessa lähi-demokratia on Vartiaisen mukaan unoitettu. Val-mista ei ole tullut.

JARMO PANULA **VAASA** Sote-uudistus on ollut yksi merkittävimmistä ja hankalimmista hankkeista Suomessa viime vuosina. Vaasan yliopiston sosiaali- ja terveyshallintotieteen profes-sori **Pirkko Vartiaisen** mukaan uudistusta suunniteltaessa ei ole kuultu hoitajia tai muita ruohonjuuritason työntekijöitä. –Erilaisia työryhmiä on istunut valtava määrä, mutta ne kaikki ovat olleet asiantuntijaryhmiä. Uudistuksen suunnitteleminen on ollut täydellisesti keskusjohtoista toimintaa, Vartiainen sanoo. Toiminnan kehittäminen terveyskeskuksissa ja palvelutaloissa on jäänyt Vartiaisen mukaan taka-alalle, kun työryhmissä on

keskitytty sote-alueiden määrän pohittamiseen. –Mitään ei ole tehty palvelu-jen kehittämiseksi tai henkilö-kunnan kouluttamiseksi. Kun sote-alueiden määrä saadaan ratkaistuksi, valmiina on pel-kästään rakenteellinen kehikko. Sitten vasta todellinen työ alkaa. –Me olemme nyt viisi vuotta veivanneet tätä kehikkoa. Tar-peellinen kehitystyö sairaan-hoitopiireissä tahtoo tällaisissa tilanteissa jäädä seisomaan. Se on ongelma.

Vartiaisen mukaan sote-uudis-tuksen kaltaisissa muutostilan-teissa työntekijät ja kansalaiset pitäisi ottaa alusta alkaen mu-kaan suunnittelemaan uudis-tuksia. –Aika harvoin ihminen on in-nokas lähtemään mukaan uu-distuksiin, jos tavoitteet asete-taan tiukasti ylhäältä käsin, ei-kä ihmiselle anneta mahdolli-suuksia käyttää omia kykyjään toiminnan kehittämiseen. Vartiainen on ollut mukana toteuttamassa noin 30 kansa-laisraatia ympäri Suomea ja ol-lut mukana kehittämässä pai-kallisen vaikuttamisen keinoja menestyksekkäästi muun muas-sa Kemissä.

Monien suomalaisten päättä-jien ja virkamiesten aseenteissa on hänen mukaansa kuitenkin vielä korjattavaa. –Esimerkiksi kunnat ovat vie-lä aika vanhanaikaisia. Luotta-mushenkilöt eivät luota siihen, että kuntalaiset osaisivat ajaa yhteistä etua. –Olin kerran puhumassa aika isossa seminaarissa lähidemo-kratiasta. Kaksi kuntajohtajaa nousi puheenvuoroni jälkeen ylös sanomaan, että ei kunta-laisilta voi kysyä mitään, koska he tahtovat aina vain lisää pal-

veluja. **Eikö jatkuva kuntalaisten kuuleminen monimutkais-taisi asioita?** –Ei mielestäni. Meillä on ole-massa järjkeitä malleja, joiden avulla saadaan vähällä vaivalla kuntalaiset osallistumaan. –Esimerkiksi Englannissa on terveydenhuoltojärjestelmän kehittämiseksi käytetty jo vuo-sikausia erilaisia uusia demokra-tiamalleja, joiden avulla kansa-laiset pääsevät jopa suunnittele-maan uudistuksia. Tämä toimin-ta on siellä jo aika vakiintunutta.

"Nykypäivän politiikka syyllistää ihmisiä"

JARMO PANULA **VAASA** Tämänhetkinen uudis-tuspolitiikka Suomessa on Pirkko Vartiaisen mukaan tiukkaa ja jopa kansalaisia syyllistävää. –Poliittinen päätöksenteko uskoo vahvasti siihen, että kun asiat esitetään tiukasti ja tavoit-teille asetetaan tarkat aikataulut, ihmiset tekevät niin kuin halutaan. Jo tämä lyhyt aika on osoit-tanut, että näin ei ole käynyt. –Motivaatio uudistuksiin ei lähde siitä, että sanotaan jon-

kin muutoksen olevan pakolli-nen, ja todetaan, että jos sitä ei toteuteta, tulee seuraamuksia. Sehän on alentavaa puhetta ai-kuisia ihmisiä kohtaan. Vartiainen näkee, että ihmisiä syyllistetään siitä, että Suomella menee huonosti. –Ei tehdä tarpeeksi töitä, opis-kellaan liian pitkään, sairaste-taan liikaa. Koko yhteiskunnalli-nen tunnelma on muuttunut sel-laiseksi, että Suomi on surkeas-sa tilassa ja me olemme surkeita.

Pirkko Vartiainen on työskennellyt useissa johtamisen kehittämiseen keskittyvissä valtakunnallisissa asiantuntijaryhmissä. Hänen mukaansa monilla suomalaisilla päättäjillä olisi korjattavaa asenteessa, kun puheeksi tulee kansalaisten kuuleminen. KUVA: TOMI KOSONEN